

A várcs címere. — Das-Wappen der Stadt. — Les armes de la ville. — The escutcheon of the town.

GYŐR

SZABAD KIRÁLYI VÁROS ÉS VÁRMEGYE
DIE KÖNIGL. FREISTADT UND DAS KOMITAT
LA VILLE ROYALE ET LE DÉPARTEMENT
ROYAL FREE TOWN AND COUNTY

A vármegye címere. — Das Wappen des Komitates. — Les armes du département. — The escutcheon of the county

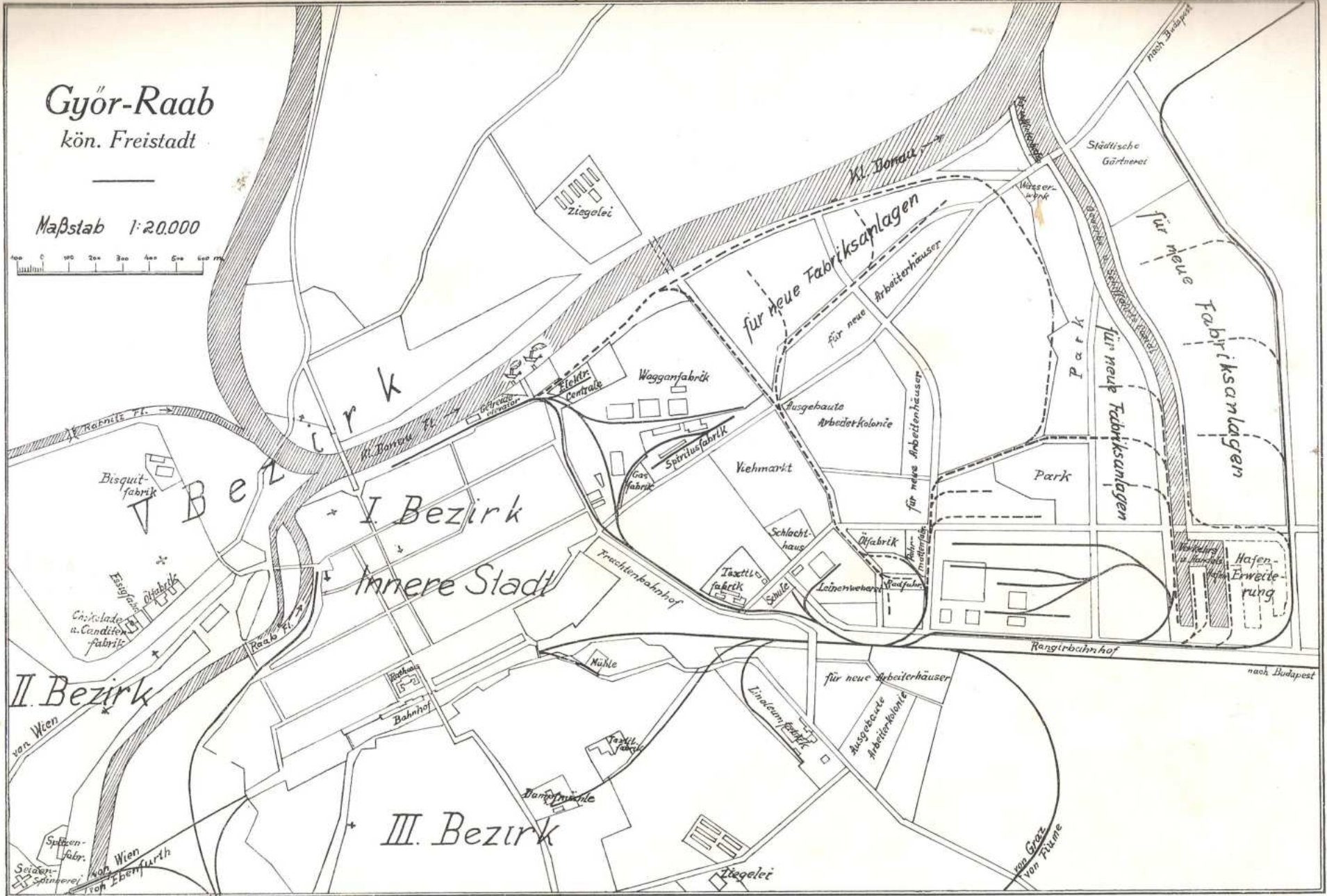

Püspökvár. — Bischofsburg. — Le château épiscopal. — The castle of the bishops.

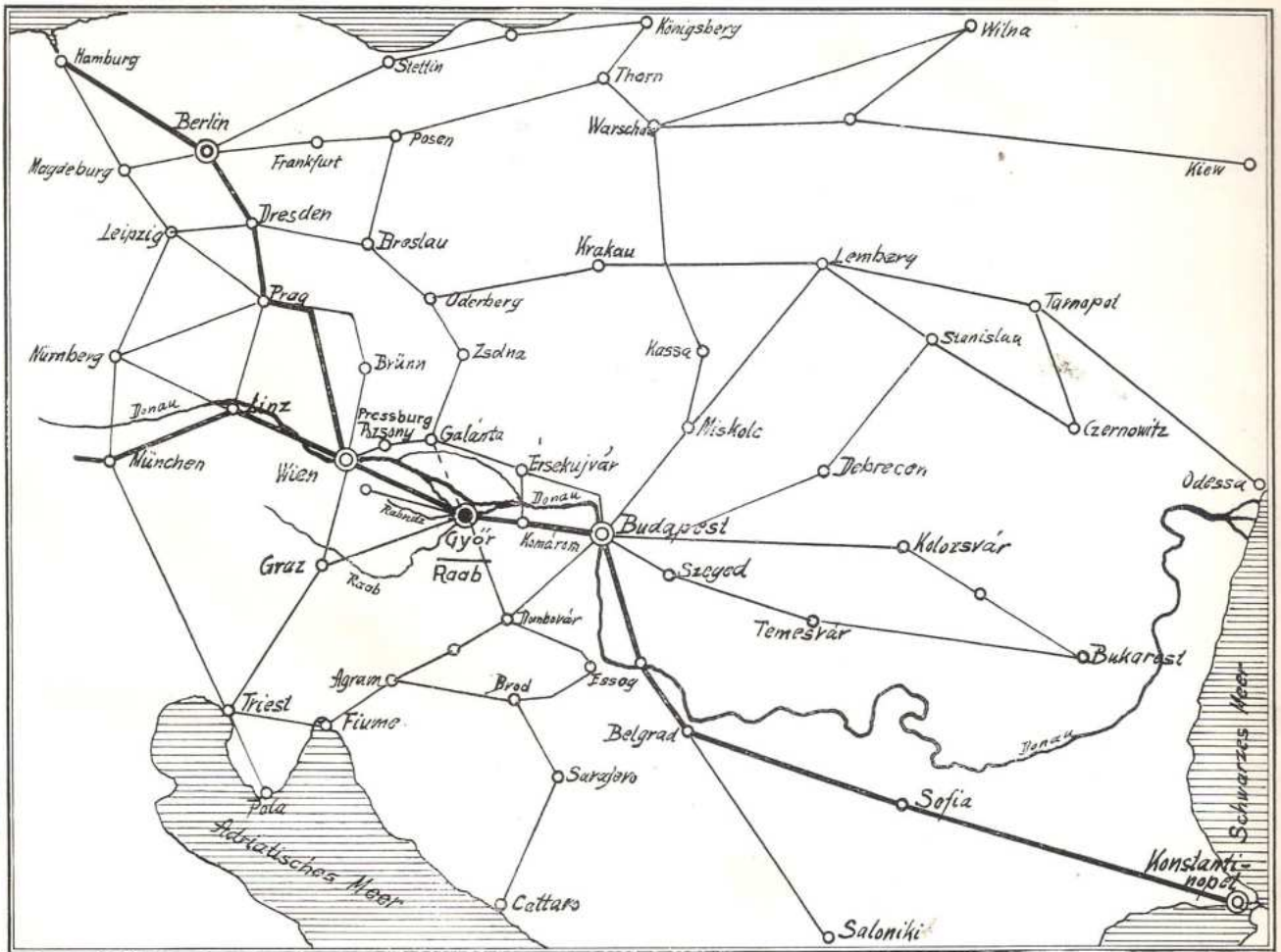
Győr-Raab

kön. Freistadt

Maßstab 1:20.000

A város térképe az épülő iparsatornával. — Plan der Stadt mit dem zu erbauenden Gewerbekanal. — Plan de la ville avec le canal industriel à construire. — Plan of the town with the industrial canal which is to be constructed.

Győr fekvése Közép-Európában. — Die Lage von Raab in Mitteleuropa.

La situation de Győr en Europe centrale. — The site of Győr in Central Europe.

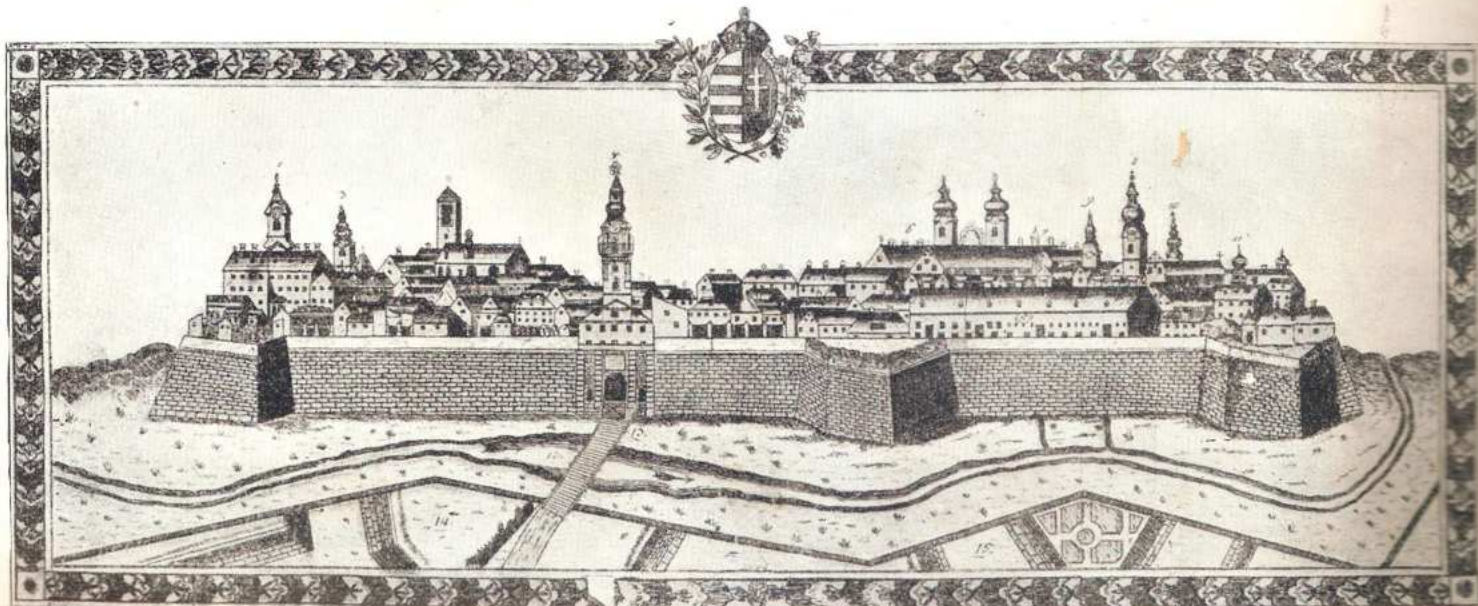
Győr vára 1566-ban. — Die Festung Győr im Jahre 1566.

La forteresse de Győr en 1566. — The fortress of Győr in 1566.

Győr vára 1566 után. — Die Festung Győr nach 1566.

Le forteresse de Győr après 1566. — The fortress of Győr after 1566.

A városháza. — Das Rathaus. — L'Hôtel de ville. — The town-hall.

A három folyó városa

A Bécs—Budapest—Konstantinápoly vasutvonal mentén nyugat felől Győr az első nagyobb magyar vidéki város. Tudásával, szorgalmával nevének ma már az ipar és kereskedelem világtérképére írta.

Valamikor *Arrabona* volt a város neve, amikor még a kelták tanyáztak itten Krisztus előtt félezer esztendővel. Már a római impérium idejében is az őskereskedelem gócpontja volt s a Bécs, Óbuda, Ószőny, Moson, Szombathely, Veszprém felé ágazó római hadiutak későbbi kereskedelmi életének is közvetítő erei s még ma is ugyanezen irányokban futnak szét vasuti útvonalának sínparjai. A népvándorlás korszakában avar székelyhely lehetett s mai nevének is az avarok által vont *«győrű»*-sáncok után nyerte.

A magyar állam megalakulásával a város történelmi jelentősége is emelkedett. *Szent István*, az első koronás magyar király, *püspöki székhellyé* teszi. Évszázadokon keresztül az állami önállóságért küzdő magyar

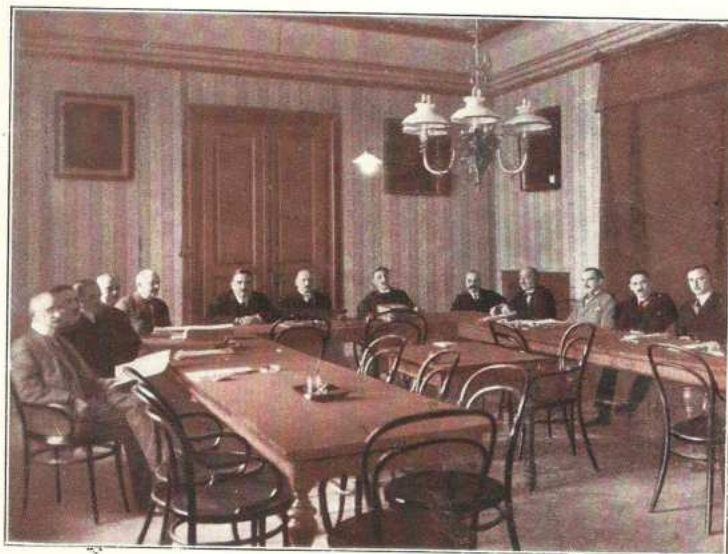
verdankt es ihrem Wissen, ihrem Fleiss und ihrer lebhaften geschäftlichen Tätigkeit, dass sie ihren Namen auf der Weltkarte des Handels und des Gewerbe aufzeichnen konnte. Ihrem Charakter, als Gewerbe- und Handelsstadt entsprechend, wird ihr Aeusseres durch grosse Einfachheit, praktischen Sinn, und Ordnungsliebe gekennzeichnet. Ein Beweis dessen ist der inmitten der Stadt liegende, mit einem geschickten System angebrachte Bahnhof, welcher durch das Publikum — ohne Gefährdung der Lebenssicherheit — nicht über den offenen Bahnkörper, sondern durch darunter hinziehende Gänge verlassen werden kann.

Das erste Bild, das sich dem Aussteigenden darbietet, ist das Bild einer *Grosstadt*. In der Mitte eines breit und gross angelegten Platzes steht das dreitürmige Barockgebäude des Rathauses. Links und rechts von der Façade sind breite, schöne Wege, längst von gepflegten Parkanlagen umsäumt. Auf den regelmässigen, geraden Strassen der inneren Stadt bilden die im

Die Stadt der drei Flüsse

Die königliche Freistadt Győr (Raab) liegt längst der Kleinen Donau, an der Mündung der Rába und der Rábca. Rund um die Stadt ein ganzer Wald himmelragender Fabrikschornsteine, innerhalb der Mauern das lebhaft Treiben des hochkultivierten Stadtlebens. Vor dem Reisenden des Westens, den sein Weg nach Ungarn führt ohne vom eigentlichen ungarischen Leben einen Begriff zu haben, widerlegt die Stadt Győr als erste jene Auffassung, dass die europäische Zivilisation vor den ungarischen Zollschranken aufhört.

Entlang der Eisenbahnlinie Wien — Budapest — Konstantinopel dem Westen zu ist Győr die erste grössere ungarische Provinzstadt. Sie

Baloldali kép: A városi tanács munkában. Középen Farkas Máttyás polgármester, tőle balra Jerfy Géza dr., Szauter Ferenc dr., Erdélyi Iván, Spáth Gyula, Wellsz Aladár dr., Sefcsik Ferenc, jobbra: Höfer Vilmos dr., Eberth Géza, Kiss Géza dr., Koller Jenő, Amtmann István, Horváth József dr. Jobboldali kép: A polgármester fogadója. — Das Bild links: Der Stadtrat an der Arbeit. Das Bild rechts: Das Empfangszimmer des Bürgermeisters. — L'image à gauche: Le conseil municipal au travail. L'image à droite: La salle de réception du maire. — At left: The municipal Council at work. At right: Reception room of the mayor.

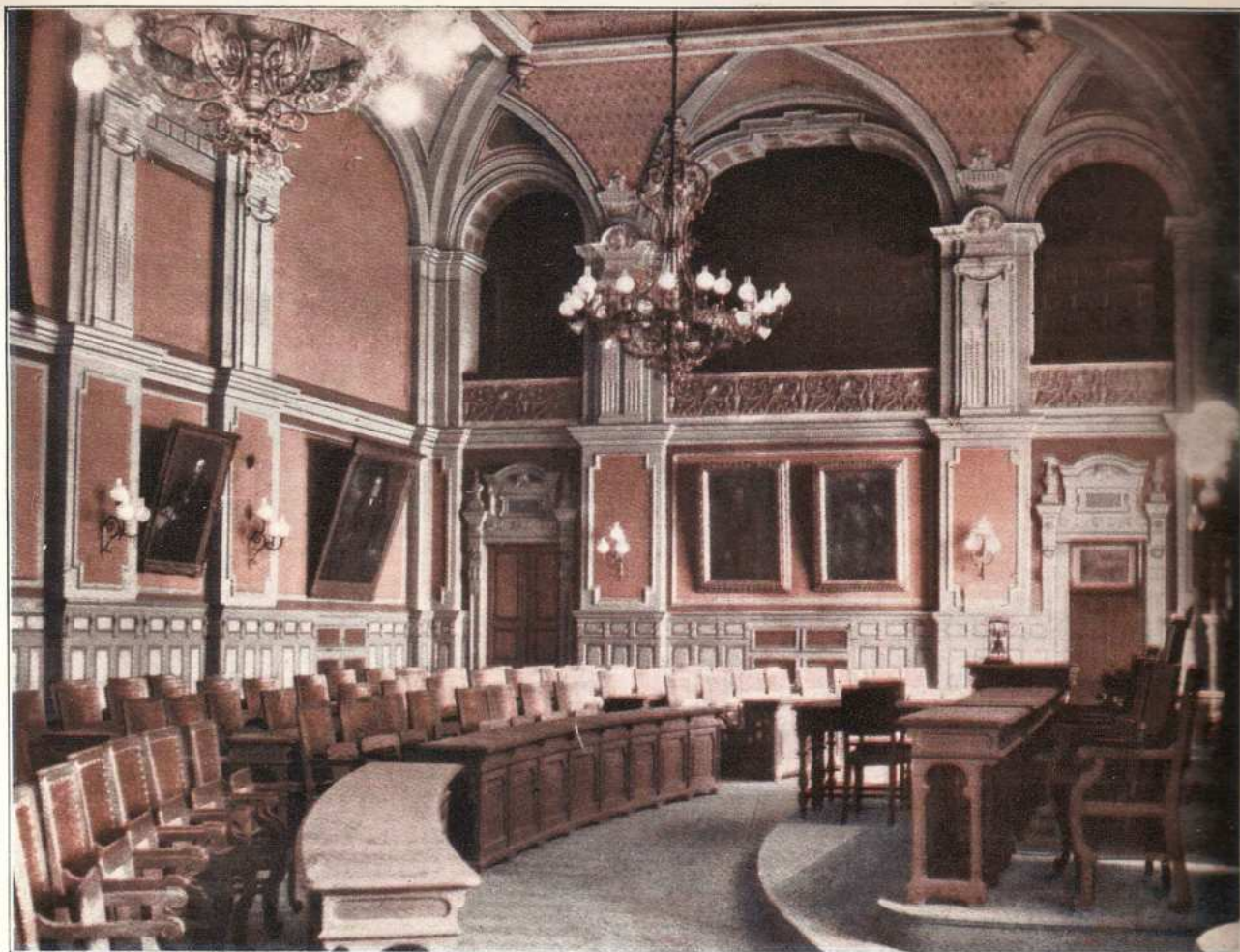
The town of the three rivers

The Royal Free Town of Győr is situated along the Little Danube. It is surrounded by a forest of lofty factory chimneys, and high culture and busy town life are thriving within its walls. Travellers from western countries travelling through Hungary and mostly entirely uninformed about Hungarian life find in Győr the refutation of the notion that European civilisation extends only to the frontiers of Hungary.

Győr is the first larger Hungarian provincial town coming from the west on the Vienna—Budapest—Constantinople railway. It succeeded to make a reputation in the world as an industrial and commercial town with its busy, intelligent commercial activity, and its appearance both interior and exterior too, is characterised by great simplicity, efficiency and orderliness, as it corresponds the best to its industrial and commercial character. This efficiency is proved also by the railway station situated in the heart of the city, planned with systematic skill, where passengers do not risk their life in getting out over the open tracks, but over corridors below them.

The first impression of the foreigner leaving the station, is that he is in a large city. He sees the baroque building of the town-hall with its three steeples erected in the center of a spacious square, and a broad, imposing road on both sides of it, covered all over with carefully kept parks on both sides.

People in Győr love park, trees and flowers, and the regular planned, straight streets of the *City* are shadowed by rows of tufty

Városi közgyűlési terem. — Der städtische Sitzungssaal. — La salle des assemblées de la ville. — The assembly-hall of the town.

La Ville des Trois Fleuves

La ville royale de Győr est située au bord du Petit Danube, à l'embouchure de la Rába et de la Rábea. Dans ses confins toute une forêt de cheminées de fabriques, entre ses murs le va et vient agité de la grande ville moderne. Pour le voyageur occidental, traversant la terre des Hongrois et ne connaissant à la plupart ni sa vie, ni son peuple, c'est la ville de Győr qui est la première de démentir que devant les barrières douanières de ce pays toute civilisation européenne cesse.

Le long de la voie ferrée, Vienne—Budapest—Constantinople, vers l'Occident, Győr est la première grande ville de province en Hongrie. Elle a réussi, grâce à ses connaissances, à son assiduité et à son agilité dans les affaires d'inscrire son nom sur la carte mondiale du commerce et de l'industrie. Conforme à son caractère industriel et commercial sa figure porte l'empreinte d'une grande simplicité, d'un sens pratique et d'un esprit d'ordre. Tout cela est démontré même par le placement habil de la gare au beau milieu de la ville, où le voyageur n'est pas forcé de traverser le palier ouvert, mais il peut quitter la gare — sans que la sécurité de sa vie soit menacée — par des couloirs souterrains.

La première image qui s'offre au voyageur est l'image d'une grande ville. Devant lui, au milieu d'une belle place spacieuse s'élève l'édifice imposante, à trois tours et en style baroque de l'Hôtel de Ville. A droit et à gauche de sa façade de larges chemins s'ouvrent, bordés tout le long de beaux parcs.

La ville de Győr aime les parcs, les arbres et les fleurs et sur les rues régulières et droites du centre des acacias au feuillage touffu forment de véritables allées. Au temps de leur floraison les rues sont saturées de leur odeur printanière. Le rez-de-chaussée des maisons du City est occupé par des étalages brillants des magasins et même dans les faubourgs presque partout les rues sont couvertes d'asphalte.

Le partie ancienne de la ville s'étend au bord du Danube. Elle a gardé en souvenir des temps d'antan ses ruelles étroites, ses maisons aux loggias avec une fidélité merveilleuse. La Colline, nommée *Káptalan* (Chapitre), couronnée de l'ancien château épiscopal à la tour mutilée, a reçu son nom du *Chapitre* même qui a exercé autrefois des droits d'autorité civile. Ce château est encore aujourd'hui le domicile des prêtres du Chapitre.

Autrefois, le nom de cette ville était *Arrabona*, lors du campement des Celtes, bien 500 ans avant Christ. Elle était déjà au temps

Városi könyvtár. — Städtische Bibliothek. — La bibliothèque communale. The municipal library.

nemzet végvára volt Győr s nem egy véres csata színhelye az idegen hatalmi beavatkozások ellen folytatott küzdelmekben.

Később, amikor a török hódoltság három részre osztotta az országot, az ozmán betöréssel szemben védővára lett ugyanannak a németeknek, amelynek támadásaitól korábban oly sokszor vérezett. Előre tölt vár volt, amely előtt széthullottak az ozmán tenger utolsó hullámai. Győr város csak négy esztendő tisztevétt át török hódoltság alatt.

Életereje, jóllehet a város kétszer is tűzvész martaléka lett, új fejlődéshez segítette s szívós munkakedve a fegyverzaj közben is megtalálta a boldogulás útját az iparban és kereskedelemben s távol országokban ismertté tette kiváló céhei nevét.

Polgársága, a nagy áldozatok elismeréseképpen, ismételtelen részesült királyi kiváltságokban, míg végül is *Mária Terézia 1743-ban a szabad királyi városok sorába iktatta Győrt.*

További történelme során, 1809-ben ismét világesemény fűződik a város nevéhez, amikor *a magyar nemesség a trón védelmében Győrött fegyverkezik Napoleon ellen, hogy Kismegyernél megvívja az utolsó nemesi felkelés csatáját.*

Az 1848—49-iki harcok idején Győr ismét hadszíntér lett. A fegyverletétel után hallgatva, szívós türelemmel tért vissza foglalkozásához s amikor a nemzet és uralkodó közötti kiegyezés nyugodt korszaka elkövetkezett, a szorgalmas Győr 67 után hatalmas iramban fejlődött a legnagyobb magyar városok sorába.

Higgátságát, mellyel a város egyetemes élete érdekében mindig a kiegyenlítőseket kereste, megőrizte a továbbiakban is s ennek tudható be, hogy *a Károlyi-fordalom és a kommun pusztítása véres nyomok nélkül vonult el a város élete fölött.*

A mai Győr jellegzetességét főként *nagyipara* adja meg. *56 gyár üzeme ad helyet a dolgozóknak.* A gyáripari fellendülés korszaka a város nagy polgármesterének, *Zechmeister* Károlynak nevéhez fűződik, aki felismerve a három folyó városának szerencsés fekvését, a városi igazgatás minden készségét a gyáripari élet megeremtésének szolgálatába állította. Elsősorban azokat az intézményeket hozta létre, melyek a gyáriparnak kedveznek, így a jó közberendezéseket, csatornázást, vízvezetéket, villany- és gázműveket, jökarban tartott utakat. 1914-ben, ugyancsak a gyáripar fejlesztése érdekében, a gyártelep mellett elhúzózó és a Kis-Dunába ömlő *iparcsatorna* létesítését határozta el a város. A munkálatoakat 1915-ben el is kezdték, de csaknem a teljes befejezés előtt a forradalmi események megszakították s mindezekig szüneteltették, míg újabban a munkálatok továbbfolytatását határozták el s valószínűen még az 1926. év folyamán az *iparcsatorna teljes kiépítését be is fejezik.*

Győr város közigazgatási beosztása szerint *nyolc kerületre* oszlik s 95%_o-ban magyar lakosságának száma 52.000. 72%_o római katolikus, 10%_o evangélikus és 13%_o izraelita.

Győr szabad királyi város önálló törvényhatóság és vármegyei székhely. A város és vármegye fölötti kormányhatósági ellenőrzést *Darányi* Kálmán dr. főispán gyakorolja. A város törvényhatóságának első tisztviselője *Farkas* Mátyás polgármester, tanácsának tagjai pedig: *Höfer* Vilmos dr. főjegyző polgármesterhelyettes, *Jerfy* Géza dr. tiszti főjegyző, *Szauter* Ferenc dr. árvászeki elnök, polgármesterhelyettes, *Eberth* Géza, *Erdélyi* Iván, *Kiss* Géza dr. és *Spáth* Gyula tanácsosok. A városi székház díszes épülete 1897—98-ban épült a város nagylelkű polgárának, *Bisinger* József ügyesmesternek alapítványából. Emlékét a székház előcsarnokában felállított és karrarai márványba vésett szobra őrzi.

Győr számos állami hivatalnak, közintézménynek székhelye; így a *kir. ítélőtáblának*, a *kir. törvényszéknek*, *kir. járásbírósnak*, *kir. főügyészségnek*, *kir. ügyészségnek*, *ügyvédi kamarának*, *tankerületi főigazgatóságnak*, *tanfelügyelőségnek*, *iparfelügyelőségnek*, *kataszteri felmérési felügyelőségnek*, *penzügyigazgatóságnak*, *fővárnivatalnak*, *gazdasági felügyelőségnek*, *felsőnántúli mezőgazdasági kamarának*, *kereskedelmi és iparkamarának*, *kulturmérnökségnek*, *folyammérnökségnek*, *erdőigazgatóságnak*, a *Rábaszabályozó Társulatnak* és a *Szigetközi Armentesítő Társulatnak.*

A város ezidőszert polgármestere *Farkas* Mátyás már a háború nyolcadik hónapjában

A közkórház bejárata. — Eingang des Allgemeinen Krankenhauses. — Entrée de l'hôpital public.

Kelten hier wohnten, wohl ein halbes Jahrtausend vor Christi. Schon zur Zeit des römischen Imperiums war sie der Knotenpunkt des Uhrhandels gewesen; sie war die Verbindungsader des Handelslebens der gegen Wien, Alt-Ofen (Ó-Buda), Alt-Szöny, Wieselburg (Moson), Steinamanger (Szombathely) und Veszprém sich verzweigenden römischen Heerstrassen. Noch heute laufen die Schienenpaare ihrer Eisenbahnlilien nach diesen Richtungen hin. Im Zeitalter der Völkerwanderung mag sie ein Sitz der Avaren gewesen sein, auch erhielt sie ihren heutigen Namen nach den durch die Avaren gezogenen „Gyűrű“ (Ring)-Wällen.

Mit dem Entstehen des ungarischen Staates hat auch die geschichtliche Bedeutung der Stadt eine Steigerung erfahren. *Stefan der Heilige*, der erste gekrönte König Ungarns macht sie zum *Bischofssitz*; Jahrhunderte hindurch war Győr die Grenzfestung der für ihre Unabhängigkeit kämpfenden ungarischen Nation und der Schauplatz manch blutiger Kämpfe gegen die fremden Macht-Eingriffe. Später, als die Türkenherrschaft das Land in drei Teile teilte, war sie gegenüber der osmanischen Invasion eine feste Schutzburg desselben Deutschtums geworden, unter dessen Angriffen sie so oft bluten musste. Sie war eine vorgeschobene Festung, vor welcher die letzten Wellen des osmanischen Meeres zerstoben. Die Stadt Győr selbst hat nur vier Jahre unter türkischer Herrschaft gelitten.

Ihre Lebenskraft hat sie zu neuer Blüte verholfen, obgleich sie der Feuerbrunst sogar zweimal zum Opfer fiel. Ihre zähe Arbeitskraft half auch inmitten des Waffengebüses den Handel und das Gewerbe auf den Weg des Gedeihens und hat auch in fernen Ländern den Ruf ihrer bewährten Zünfte zu verbreiten gewusst.

Zur Anerkennung der dargebrachten grossen Opfer wurden ihrer Bürgerschaft des Öfteren königliche Privilegien zu teil, bis endlich im Jahre 1743 *Königin Maria Theresia die Stadt Győr in die Reihe der königlichen Freistädte erhob.*

Im Laufe ihrer weiteren Geschichte, knüpfen sich im Jahre 1809 abermals Weltereignisse an den Namen der Stadt, *als die adeligen Stände sich zum Schutze des Trons gegen Napoleon waffnen* um bei *Kismegyer* den Kampf des letzten adeligen Aufgebotes durchzukämpfen.

Zur Zeit der Freiheitskämpfe der Jahre 1848—49 wurde Győr wieder zum Kriegsschauplatz. Nach der Waffenstreckung kehrt sie schweigend, mit zäher Geduld zu ihrer früheren Beschäftigung zurück und als sich nach dem Jahre 1867, die ruhige Zeit des Ausgleiches zwischen dem Herrscher und der Nation einstellte, erhob sich die fleissige Stadt Győr mit einem mächtigen Aufschwung bis in die Reihen der grössten ungarischen Städte.

Sie hat ihre Besonnenheit, mit welcher sie im Interesse des Gemeinwohles stets die friedliche Schlichtung der Angelegenheiten suchte, auch später bewahrt und nur dieser hat sie zu verdanken, dass *die Károlyi-Revolution und die Schrecken der Kommun, ohne blutige Spuren zurückzulassen, an ihr vorübergingen.*

Das eigentliche Gepräge der Stadt Győr wird ihr durch ihre Grossindustrie verliehen. Der Betrieb von *56 Fabriken gibt den Arbeitenden Existenz.* Der Aufschwung der Fabrikindustrie knüpft sich an den Namen des grossen Bürgermeisters der Stadt, *Karl Zechmeister*, welcher die glückliche Lage der Stadt der drei Flüsse erkennend, jede Bereitschaft der städtischen Verwaltung in den Dienst der Schaffung des fabriksindustriellen Lebens stellte.

Épülő kórházi pavillon. — Im Bau befindliche Krankenhausgebäude. — Pavillons d'hôpital en construction. — Hospital-pavillons in construction.

acacias in summer. The whole town is filled with their scent when blossoming in the spring. The groundfloors of the houses in the City are occupied by shops with brilliant showwindows, and the streets are covered almost everywhere with asphalt, even in the suburbs.

The old City stretches along the Danube with its narrow streets, its houses with loggias preserving the memory of bygone times in almost untouched truthfulness. The *Káptalan Hill* crowned by the ancient episcopal fortress with its truncated steeple faces too, the Danube, which hill got its name from the canonic chapter which exercised once autonomy there, and is still the dwelling of the clergy of the chapter with its ancient houses.

The town used to be called once *Arrabona*, when it was inhabited by the Celts, about half a thousand years before Christ. It was as far back as in the time of the Roman Empire a center of trade, and the old Roman strategic roads branching toward Vienna, Old Buda, Old Szóny, Moson, Szombathely, Veszprém are composing the network of commercial transportation also later, even now railways are branching in the same directions. In the period of the great migrations it became the capital of the Avar Empire, and it got its present name from the fortifications erected by the Avars in the shape of a «hoop» (in the Avar and Hungarian called *Gytüri*).

After the foundation of Hungary the historic importance of the town increased. St. Stephen, first king of Hungary, makes it a *bishopric*. Győr has been the bulwark of the Hungarian nation fighting for its national independence for centuries, and very often the scene of violent battles with the invadig foe.

Later when the country has been divided into three parts in consequence of the Turkish domination, it became the bulwark of the very same Germans against the Turks, who caused so much bloodshed earlier in it. It was the outpost of civilisation on the walls of which the waves of the Turkish ocean broke. Győr had to suffer only four years of Turkish domination.

Its native vitality gave it new impulses to development, although the town became the prey of fire twice, its stubborn work found the avenues of prosperity both in industry and commerce even amidst the ravages of war, and the name of its best guilds was known in far away countries.

Its citizens have been rewarded repeatedly by the king of Hungary in recognition of their sacrifices with royal privileges, until at last *Queen Maria Theresa granted the privileges of a free royal town to Győr in 1743*.

In the course of history Győr is again the scene of a great event in 1809, when Hungarian nobility arms against Napoleon at Győr in defence of the throne, and fights the last battle of noble insurgents at *Kisröszke*.

In the historic days of the 1848—49 war of independence Győr is again the scene of war. After the surrender it returned silently with unshaken patience to its tasks, and when the calm period of reconciliation between king and nation came, Győr developed after 1867 at a rapid pace into the foremost ranks of Hungarian towns.

It kept its old prudence, with which it used to seek reconciliation always in the past in its own interest, and thanks to this prudence the *Károlyi revolution and the ravages of Communist dictatorship spared the city from bloodshed*.

The characteristic feature of Győr at the present is its *manufacturing industry*. There are 56 factories giving a livelihood to workers. The period of industrial prosperity is connected with the name of the great mayor of the town, with the name of Charles *Zechmeister*, who recognising the happy situation of the town at the confluence

de l'empire romain le centre du commerce ancien et elle fut l'intermédiaire de la vie commerciale qui se formait plus tard sur les routes militaires romaines, conduisant vers Vienne, Óbuda, Ószóny, Moson, Szombathely; c'est cette direction même que les rails de ses chemins de fer suivent encore actuellement. Durant la période de la migration des peuples peut-être qu'elle était la résidence des Avares et qu'elle a gagné son nom des remparts en bague (*Gytüri*) tirés par ce peuple.

Avec la formation de l'État Hongrois la signification historique de Győr augmente. *Saint Etienne*, premier roi de Hongrie la rend *siège épiscopal*. Győr était durant des siècles la placefrontière des Hongrois luttant pour l'indépendance de leur nation et la scène de bien de combats sanglants, menés contre les immixtions des puissances étrangères.

Plus tard, lorsque l'occupation turque partagea le pays en trois parties, elle devint, en face de l'invasion des Turcs la forteresse protectrice des mêmes Allemands, dont les attaques armées l'ont tant fait souffrir autrefois. Elle était l'un des forts détachés, devant lequel les derniers vagues de la mer osmane se sont dissipées. La ville de Győr, elle-même, ne souffrit que quatre ans sous le joug des Turcs.

La force vitale de cette ville, bien qu'elle eût été deux fois la proie des incendies, lui a valu un nouvel essor, et son ardeur pour le travail a trouvé, même au milieu du bruit des armes, le chemin de la prospérité dans le commerce et dans l'industrie et a répandu loin du pays le renom de ses maîtrises éminentes.

La bourgeoisie de la ville a reçu en récompense de ses sacrifices maintes privilèges royaux, jusqu'à ce qu'en 1743 la ville de Győr fut élevée par la reine Marie Thérèse au rang des villes royales.

Au cours de son histoire ultérieure, en 1809, de nouveau un événement de portée mondiale s'attache au nom de la ville, lorsque les États nobles de la Hongrie, dans la défense du trône, vont se mettre en armes contre Napoléon et livrent la dernière bataille de l'insurrection noble, près de *Kisröszke*.

Pendant les guerres de 1848—49 Győr devient de nouveau scène de guerre. Après le rendement des armes, elle retourne, taciturne et pleine d'une patience tenace à son ancienne occupation et lorsque survient la période tranquille qui suivit la réconciliation entre le monarque et la nation, après l'an 1867, Győr, la ville diligente se développe avec un élan puissant et s'élève parmi les grandes villes de Hongrie.

Sa prudence, qui ne la quitta jamais, vint lui assister, lorsque dans l'intérêt de la communauté, elle chercha toujours les solutions paisibles, et c'est grâce à elle qu'elle a réussi d'éviter tout désordre sanglant durant la révolution Károlyi et les périls de la Commune.

C'est la grande industrie qui prête son cachet caractéristique à Győr. 56 usines assurent la vie des ouvriers. L'époque brillante de l'industrie manufacturière s'attache au nom du grand bourgmestre de la ville, Charles *Zechmeister*, qui, reconnaissant la situation avantageuse de la ville des trois fleuves, mit tous les moyens de l'administration municipale en oeuvre, afin de servir la cause de l'industrie manufacturière. C'étaient avant tout les institutions avantageuses à l'industrie manufacturière qui ont été créées, de prestations publiques irréprochables, comme canalisation, conduite d'eau, usines à gaz et à électricité, de bons chemins. En 1914, de nouveau dans l'intérêt de la grande industrie, la municipalité a pris la résolution de faire construire un canal industriel, tout le long des établissements industriels et débouchant dans la Petit Danube. Les travaux y relatifs ont été commencés en 1915, cependant, avant de les terminer tout à fait les événements révolutionnaires vinrent de les interrompre et tout travail a dû être suspendu pour longtemps. Ce n'est que tout récemment que la municipalité était à même de décider de faire continuer les travaux et il est à espérer que

Férfi-kórtér. — Männersaal. — Salle des Hommes. — Mens section.

Boncoló és kórszövettani laboratórium. — Laboratorium für pathologische Anatomie und Histologie. — Laboratoire pour anatomie et histologie pathologiques. — Anatomical and histological laboratory.

A főreáliskola. — Die Oberrealschule. — L'école réelle supérieure. — The higher real school.

foglalta el díszes hivatalát s a háborús és forradalmi időkben az államhatalom és a türelmét veszített közönség között a hullámtörő szerepét játszotta. A háborús emberpusztulás éveiben az új nemzedék védelmét tűzte ki célul s *napközi otthonok, anya- és csecsemővédelmi intézetek, díszpanzerek* létesítésével olyan eredményeket ért el, amire a külföld is fölfigyelt.

A kommunát követő rekonstrukciós években a városi alkotások elsősorban a szegényebb néposztály lakásinségének enyhítésére irányultak. Eddig 459 *szükséglakást épített a város*. A középosztály lakásinségének enyhítésére 18 kétszobás lakásból álló bérházat, 23 teljesen modern berendezésű két- és háromszobás lakásból álló bérházat, 64 egy szoba-konyhás lakást magába foglaló 8 egyemeletes bérházat létesített és terve vette két és három szobából álló lakásokat magába foglaló bérházaknak a folyó évben való felépítését és az egy szoba-konyhás lakások építkezését folytatását.

A város egyik legmodernebb létesített és újabban is több milliárdos költséggel átalakított és kiegészített intézménye a *városi kórház*, amely Dunántúlnak egyik legnagyobb kórháza. Ez idő szerint 440 ágyasbeteg befogadására alkalmas s valószínűen a közel jövőben 200 ágyas elme- és idegbeteg-osztállyal bővül.

A nyolc kórházi osztály vezetését a mellékük beosztott segédorvosokkal nyolc főorvos látja el. A kórház osztályai közül különösen ki kell emelni a *röntgen-laboratóriumot és prospekturát* modern felszerelése és kiváló berendezettsége miatt.

A város egészségügyi intézményeinek sorában méltó büszkeséggel hivatkozik a kiténően berendezett *közüvőhídra*.

A modernül felszerelt *tűzoltóság*, nemzetközi tűzoltóversenyeken is sikerrel szerepelt.

A város *kulturális élete* ősi talajból táplálkozik. Évszázadokon keresztül a Székeskáptalannak és a papságnak tagjai közül nem egy messzehangzó tudományos név került ki s Győr ipari és kereskedelmi élete mellett a tudományokban és művészetekben is előkelő helyet foglalt el. Amíg ezelőtt az egyes lelkesedéséből történt, hogy fejlesztették a kulturát, ma már számos intézmény és társadalmi szervezet szolgálja ugyanezt a célt. Az *ovódaikon és húsz elemi iskolán* kívül van *főgimnázium, főreáliskola, leánygimnázium, kereskedelmi fiú- és kereskedelmi leányiskola, 2 polgári fiúiskola, 3 polgári leányiskola, tanítónő képezde és tanítóképezde, fa- és fémipari szakiskola, papnövelde és papi főiskola, több internátus* s ezeken kívül számos népművelési *tanfolyam és szabadegyetem*.

Az irodalmi élet a győri *Kisfaludy Irodalmi Kör* tevékenysége körül csoportosul, amelynek tagjai között országos nevű írók és tudósok is helyet foglalnak. Sajtólete régi multra tekint vissza s a Győrött megjelenő két napilap közül a *Győri Hírlap* 1857-ben indult, tehát közel 70 éve, a *Dunántúli Hírlap* pedig 34 éve áll fenn.

Vor allem rief er diejenigen Institutionen ins Leben, welche die Fabrikindustrie förderten, so zum Beispiel die notwendigen Gemeinrichtungen, wie Kanalisierung, Wasserleitung, Gas- und Elektrizitätswerke, instandgehaltene Wege. Im Jahre 1914 beschloss die Stadt, auch diesmal im Interesse der Entwicklung der Fabrikindustrie, die Schaffung eines längst der Fabrikanlagen ziehenden *Gewerkanals*. Die diesbezüglichen Arbeiten wurden bereits im Jahre 1915 begonnen; die revolutionären Ereignisse jedoch haben diese Arbeiten knapp vor Ende jäh unterbrochen und bis jetzt notgedrungen stillstehen gelassen, als vor Kurzem die Fortsetzung derselben beschlossen werden konnte. Nun ist es höchst wahrscheinlich, dass der Bau des Gewerkanals *noch im Laufe des Jahres 1926* vollständig zu Ende geführt wird.

Verwaltungsmässig verteilt sich die Stadt Győr in 8 Bezirke; die Zahl ihrer bis 95% *ungarischen Bevölkerung* beträgt 52.000. Der Konfession nach sind 75% römisch katholisch, 10% evangelisch und 13% Israeliten.

Die königliche Freistadt Győr hat ein eigenes Munizipium und ist der Sitz des Komitates. Die regierungsbehördliche Oberaufsicht über Stadt und Komitat wird durch den Obergespan dr. Koloman *Darányi* ausgeübt. Der erste Beamte der Munizipalbehörde ist Bürgermeister Mathias *Farkas*; die Mitglieder des Stadtrates sind: Dr. Wilhelm *Höfer*, Obernotär, Bürgermeisterstellvertreter; dr. Géza *Jerfy*, Stadtfiskal; dr. Franz *Szauter*, Präsident des Waisenstuhles, Bürgermeisterstellvertreter, und die Stadträte: Géza *Eberth*, Iván *Erdélyi*, dr. Géza *Kiss* und Julius *Spáth*. Das prächtige Gebäude des Rathauses ist in den Jahren 1897—98 aus der Stiftung eines grossherzigen Bürgers der Stadt, des Glasermeisters *Josef Bisinger* erhoben worden. Ein aus Karraramarmor gemeisseltes Denkmal in der Vorhalle des Rathauses wahrt und ehrt sein Andenken.

Győr ist der Sitz vieler Staatsämter, gemeinnütziger Institutionen, so z. B. *einer königl. Tafel, eines königl. Gerichtshofes, eines königl. Bezirksgerichtes, einer königl. Oberstaatsanwaltschaft, einer königl. Staatsanwaltschaft, der Advokatenkammer, der Oberdirektion des Schulkreises, des Schulinspektorates, des Gewerbe-Inspektorates, des Katasterinspektorates, der Finanzdirektion, des Hauptzollamtes, des Wirtschafts-Inspektorates, der landwirtschaftlichen Kammer, der Handels- und Gewerbekammer, des Kulturingenieur-Amtes, des Flussingenieur-Amtes, der Forstdirektion, der Rába-Regulierungs-Gesellschaft u. der Szigetköz Wasserregulierungs-Gesellschaft*.

Der gegenwärtige Bürgermeister der Stadt, Mathias *Farkas*, bekleidet seine Würde bereits seit dem 8. Monate des Krieges und hatte in den Kriegsjahren und revolutionären Zeiten zwischen der jeweiligen Staatsmacht und dem verdrossenen, ungeduldrigen Publikum die Rolle des Wellenbrechers zu spielen. In den Kriegsjahren, wo das Menschen-

Közüvőhíd. — Schlachthaus. — Abattoir. Slaughter-House.

A Rába-híd nyitva. — Die Raab-Brücke, geöffnet. — Le pont sur la Raab, ouvert. — The bridge over the Rába, open.

of three rivers, all the means of the municipal administration put in the service of industry to create factories. First of all he established institutions liable to favour industrial development, so excellent public services, canalisation, water works, electricity, gas works, well kept roads. The municipality decided in 1914 furthermore to establish an industrial canal along the industrial plants communicating with the Little Danube for the development of industry. Works had been begun in 1915, but the revolutions caused their interruption near to their conclusion, and they are still unfinished, and only quite recently has been decided to continue the works, and it is probable that the industrial canal will be completely finished in the course of 1926.

The town of Győr is divided into eight districts from administrative point of view, and the number of its inhabitants is 52,000, 95% of which Hungarians, and as for religion 72% Roman Catholics, 10% Lutherans and 13% Jews.

The royal free town of Győr is an autonomic municipality and capital of the county. The government control over the town and county is in the hands of county chief, dr. Colman Darányi. The first official of the municipality is Mathias Farkas mayor, the members of his Council are: dr. William Höfer chief notary, assistant mayor, dr. Géza Jerfy municipal attorney, dr. Francis Szauder president of the orphans board, assistant mayor, Géza Éberth, Iván Erdélyi, dr. Géza Kiss and Julius Späth councillors. The stately town-hall has been built in 1897—98 as a donation of a noble minded citizen of the town, Joseph Bisinger glazier. His memory is kept by his statue erected in the vestibule of the town-hall carved in Carrara marble.

Győr is the seat of many state offices and public institutions, like that of a Royal Court of Appeal, Royal Court, Royal County court, Royal public prosecutor's Office, Chamber of Attorneys, Office of the Inspector of Educational District of Secondary Schools, Office of the Inspector of Educational District of Primary Schools, Industrial Supervisor's Office, Surveying Office, Financial Presidency, Customs Office, Agricultural Supervisor's Office, Upper Transdanubian Chamber of Agriculture, Chamber of Industry and Commerce, Civil Engineering Office, Forest Directory, River Engineering Office, Rába Regulation Company and Szigetköz Flood Prevention Company.

The actual mayor of the town, Mathias Farkas, has been installed in his office as far back as in the eighth month of the war, and he acted in the times of war and revolutions as a mediator between the government and the public which was at the end of its patience. He set the task of the defence of the new generation in the period of the devastations of the war, and he succeeded to get remarkable results especially with the establishing of day homes, mother and infant protection institutes, and dispensaries, which made his reputation even abroad.

In the years of reconstruction after the downfall of the commu-

Hűtő. — Kühlhaus. — Établissement réfrigérant. — Refrigeratory.

la construction du canal industriel sera encore terminée au cours de l'année 1926.

L'administration publique partage la ville de Győr en 8 arrondissements; de sa population dont le total fait 52,000, 95% sont des Hongrois, selon la confession 72% sont des cath. rom., 10% des protestants, 15% des israélites.

La ville royale Győr est ville municipale et siège du comitat. Le contrôle gouvernemental sur ville et comitat est exercé par le préfet, dr. Coloman Darányi. Le premier fonctionnaire de la municipalité est le bourgmestre de la ville Mathias Farkas; les membres du Conseil Municipal sont: MM. dr. Guillaume Höfer, premier notaire, substitut du bourgmestre, dr. Géza Jerfy, avocat-conseil municipal, dr. François Szauder, Président de la Chambre des Tutelles, substitut du bourgmestre et les conseillers, Géza Éberth, Iván Erdélyi, dr. Géza Kiss,

Jules Späth. Le magnifique édifice de l'Hôtel de Ville a été construit en 1897—98 de la fondation d'un bourgeois généreux de la ville, Joseph Bisinger, maître vitrier. Sa mémoire honorable est gardée par un monument en marbre de Carrara dans le vestibule de l'Hôtel de Ville.

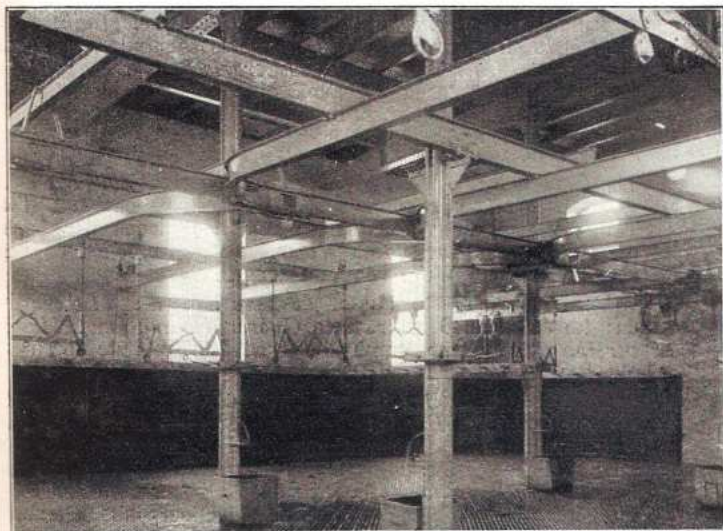
Győr est le siège de nombreux offices d'État et de nombreuses institutions publiques, ainsi elle est le siège de la Cour d'Appel, du Tribunal de première Instance, de la Justice de Paix, de la Procuration Générale, du Parquet, de la Chambre des Avocats, de la Direction Générale de la Circonspection Académique, de l'Inspectorat Cadastral, de la Direction des Finances, du Bureau Général de Douane, de l'Inspectorat Economique, de la Chambre d'Agriculture de Haute Transdanubie, de la Chambre de Commerce et d'Industrie, du Bureau Hydrographique, du Bureau des Ponts et des Chaussées, de la Direction Forrestière, du Syndicat pour la Régularisation de la Rába, et du Syndicat des Travaux d'Eau de Szigetköz.

Le bourgmestre actuel de la ville, Mathias Farkas, occupe cette dignité déjà depuis le huitième mois de la guerre, et durant les temps de la guerre et des révolutions il était le brise-lame entre le pouvoir gouvernemental et du public qui était au bout de sa patience.

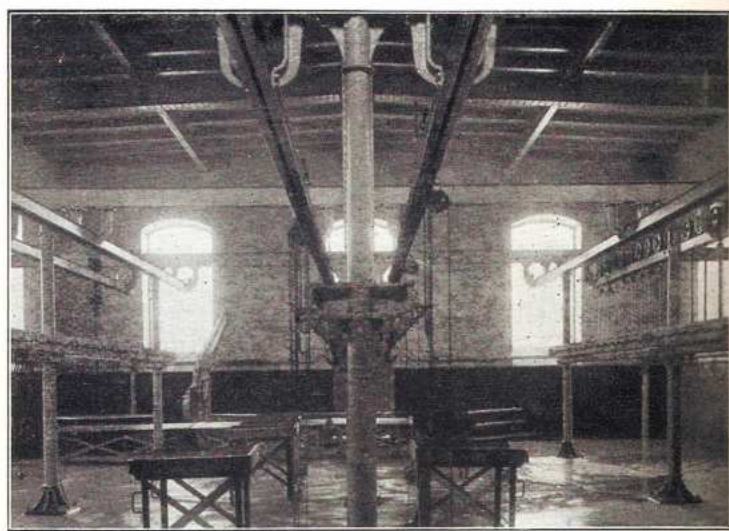
Après la commune, 459 bâtisses de nécessité ont été élevées. 18 logements à deux chambres et une autre maison à louage contenant 23 logements à 2—3 chambres d'un confort moderne, et 8 maisons à louage contenant 64 logements d'une chambre et de cuisine ont été bâties. La municipalité a projeté d'élever encore au cours de cet an des maisons à louage contenant des logements de deux ou trois chambres et de continuer la construction des logements d'une chambre et de cuisine.

L'un des bâtiments les plus modernes est l'Hôpital Public de la Ville; celui-ci est propre à accueillir 440 malades alités et il sera encore élargi d'une section pour les maladies mentales et du système nerveux contenant 200 lits.

La Proseure et le Laboratoire Röntgen sont aussi à la hauteur du jour.

Marhavágó-esernok. — Rinder-Schlachthalle. — Abattoir des boeufs. Slaughterhouse for oxen.

Sertésavágó-esernok. — Schweine-Schlachthalle. — Abattoir des porcs. Porc-shambles.

Csesemővédő intézet folyosója. — In der Säuglinsschutzanstalt. — Couloir dans l'institut pour la protection des bébés. — Corridor at the establishment for the protection of babies.

A képző- és iparművészek szintén társaságba tömörülve fejtik ki munkájukat s nemcsak tárlatokkal, hanem előadások rendezésével is szolgálják a művészet ügyét.

A zenei élet legkomolyabb tényezője az 1846-ban alapított Győri Ének- és Zeneegylet, amely a város támogatásával látogatott zeneiskolát tart fenn, saját zene- és énekarával hangversenyeket rendez s ezenkívül világhírű külföldi és hazai művészek szerepeltetéséről is gondoskodik.

A közönség művelődését szolgálja a 40.000 kötetből álló városi könyvtár és annak olvasóterme, melyek Sefcsik Ferenc városi főlevéltáros 28 évi lelkes fáradozásainak köszönik létrejöttüket. Rendkívül értékes a szemináriumnak mintegy 25.000 kötetből álló könyvtára, ahol nem egy könyvritkaságot, ősi nyomtatványt és ritkabeccsű kéziratot őriznek. A városra vonatkozó műzeális anyagot a *bencésgimnázium* múzeuma őrzi.

Ósrégi a város színházi kultúrája s a közel százéves győri színház a legrégebb magyar közsínház. A háború kitörése előtt már megvalósulás előtt állott az új színház létesítésének terve, de a közbejött háború s a háború utáni pénzügyi leromlás miatt a színházépítés tervének is, mint annyi más szép tervnek megvalósulása halasztást szenvedett s a város minden anyagi erejét a háború okozta sebek orvoslására kényszerítette.

Klubokba tömörülve a sportnak csaknem minden ágát űzik Győrött, különös kedveltséggel a vízisportot, amire három csöndes folyó vize egyenesen predestinálja Győrt. Ugyancsak fejlett a magyar nemzet ősi sportja a vívás s a Győri Vívó Club nem egy országos sikerrel dicsekedhet.

A sakk szellemi tornájának is számos híve van Győrött. A sakkör két évvel ezelőtt nemzetközi sakkversenyt is rendezett a városban.

Bisinger-sétány. — Bisinger-Promenade. — Promenade Bisinger. — Bisinger walk.

leben so billig war, hat er sich den Schutz der neuen Generation durch Schaffung von Tagesheimen, Mutter- und Kinderschutz-Anstalten, Dispensaires zur Aufgabe gestellt.

In den Jahren des Wiederaufbaues hat die Stadt 559 Notwohnungen errichtet. Zur Linderung der Wohnungsnot der Mittelklasse hat die Stadt ein Mietshaus mit 18 zweizimmer Wohnungen, eines mit 23 aus 2-3 Zimmer bestehenden und mit modernem Komfort eingerichteten Wohnungen errichten lassen und 8 einstöckige 64 Küchen-Zimmerwohnungen enthaltende Miethäuser. Sie beschloss ausserdem noch im laufenden Jahre den Bau von 2-3 Zimmer Wohnungen enthaltenden Miethäusern zu bewerkstelligen und die Fortsetzung der Errichtung von Küchen-Zimmer-Wohnungen.

Eines der modernsten Gebäuden der Stadt, welche erst jüngst durch Investierung von mehreren Milliarden neugebaut und ergänzt wurde, ist das Städtische Allgemeine Krankenhaus. Gegenwärtig ist es zur Aufnahme von 440 bettlägerigen Kranken eingerichtet und wird wahrscheinlich bereits in der nächsten Zukunft durch eine 200 Betten enthaltende Abteilung für Geistes- und Nervenkranken erweitert.

Die Leitung der acht Abteilungen des Krankenhauses besorgen acht Chefärzte mit Hilfe der ihnen zugewiesenen Hilfsärzte. Unter den Abteilungen des Krankenhauses sind besonders das Röntgen-Laboratorium und die Prosektur wegen ihrer modernen Ausrüstung und vortrefflicher Einrichtung hervorzuheben.

Unter den gesundheitlichen Einrichtungen der

Stadt wird mit gerechtem Stolz das ausgezeichnete eingerichtete Schlachthaus erwähnt.

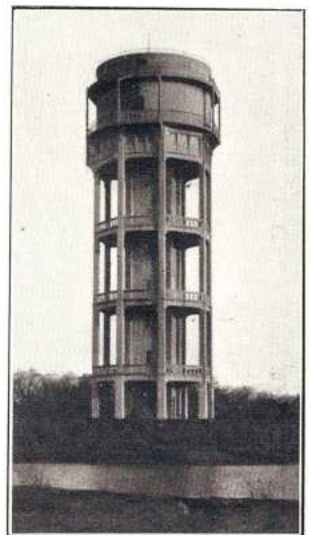
Die tadellos ausgerüstete Feuerwehr hat sich schon auf internationalen Feuerwehr-Wettbewerben hervorgetan.

Das kulturelle Leben der Stadt schöpft seine Nahrung aus uraltem Boden. In Laufe der Jahrhunderte geschah es nicht selten, das eine oder das andere Mitglied des Domkapitels und der Geistlichkeit sich einen weithallenden, wissenschaftlichen Ruf erwarb, denn Győr hat neben seinem Gewerbe- und Handelsleben auch in der Förderung der Künste und Wissenschaften stets einen vornehmen Platz eingenommen. Früher geschah es als Folge der Begeisterung Einzelner, heute dienen zahlreiche Institutionen und gesellschaftliche Organisationen demselben edlen Ziel. Ausser den Kindergärten und 20 Volksschulen besitzt die Stadt ein Obergymnasium, eine Oberrealschule, ein Mädchengymnasium, eine Handelsschule für Knaben und eine für Mädchen, 2 Knaben-Bürgerschulen, 3 Mädchen-Bürgerschulen, eine Lehrer- und eine Lehrerinnenpräparandie, eine Fachschule für Holz- und Metallgewerbe, ein Priester-Seminar, und eine theologische Hochschule, mehrere Studentenheime, und ausser diesen zahlreiche Volksbildungskurse und eine freie Universität.

Das literarische Leben der Stadt entfaltet sich im Schosse des Győrer Kisfaludy Literarischen Kreises. Unter den Mitgliedern sehen wir auch die Namen landesbekanntester Schriftsteller und Gelehrten. Ihr Presseleben blickt auf eine lange Vergangenheit zurück. Von der beiden in Győr erscheinenden Tagesblätter hat die Győri Hírlap (1857) eine 70jährige, die Dunántúli Hírlap eine 34jährige Vergangenheit hinter sich. Die bildenden und Gewerbekünstler entfalten ihre Tätigkeit auch in Vereinigungen, und sie dienen der Sache der Kunst nicht nur durch Veranstaltung von Ausstellungen, sondern auch im Wege von Vorlesungen.

Der wichtigste Faktor des musikalischen Lebens ist das im Jahre 1846 gegründete Győrer Gesang- und Musikverein, welche eine durch die Stadt unterstützte besuchte Musikschule unterhält.

Der kulturellen Entwicklung der Stadt dient auch die aus 40.000 Bänden bestehende städtische Bibliothek und ihre Lesesäle. Sie verdankt ihr Dasein der 28 jährigen, unermüdbaren Tätigkeit des Stadtarchivars, Franz Sefcsik. Sehr wertvoll ist auch die aus 25.000 Bänden bestehende Bibliothek des Seminars, wo manche bibliographische Seltenheit, uralte Drucke und wertvolle Manuskripte gehütet werden. Das Museal-Material der Stadt wird im Museum des Benediktiner-Gymnasiums bewahrt.

Víztorony. — Wasserturm. — Tour d'eau. — Water tower.

nist dictatorship, municipal activity aimed at the alleviation of housing shortage among the poor in the first line. *The municipality built 459 temporary dwellings until now.* In order to alleviate the housing shortage for the middle classes it erected an apartment house with 18 two room flats, 23 apartment houses with the most up-to-date comfort consisting of two and three room flats, and 8 one story apartment houses containing 64 flats of a room and kitchen each, and the erecting of apartment houses with flats of two and three rooms are planned for this year, as well as the continuation of the building of apartment houses with flats of one room and kitchen.

One of the most up-to-date institutes of the town, transformed lately and completed at the cost of several millards of crowns, is the *Municipal Public Hospital* which is one of the greatest public hospitals of Transdanubia. For the time being it can accommodate 440 sick people in beds, and it is to be completed probably in the near future with a section for mental and nervous diseases to accommodate 200 sick people.

The supervision of the eight sections is in the hands of eight chief physicians assisted by assistant physicians. Among the sections of the hospital it is especially the *Röntgen Laboratory* and the *Prosectional Section* which are to be mentioned due to their up-to-date equipment and excellent furnishing.

Among the hygienic institutions of the municipality, it can boast of an excellently equipped *Slaughter-House*.

The excellently equipped *Fire Brigade* figured with success also on international prize competitions.

The cultural life of the town goes back to early times. Many noted scientific names are among the numbers of the episcopal chapter and the clergy for centuries, and Győr took up a prominent place besides its industrial and commercial life also in art and science. Besides the *Kindergartens* and *elementary schools* there are one *Gymnasium*, one *High Real School*, *Girls' Gymnasium*, *Boys' Commercial School*, *Girls' Commercial School*, 2 *Boys' Bürgerschools* and 3 *Girls' Bürgerschools*, *Normal School for Women*, *Normal School*.

Széchenyi-tér, a benedékek gimnáziumával és templomával. — Széchenyi-Platz mit der Kirche und dem Gymnasium der Benediktiner. — Place Széchenyi avec le lycée et l'église des Bénédictins. — Széchenyi-place with the Benedictine church and secondary school.

tal et de bois, un séminaire, une école supérieure de théologie, plusieurs internats et de nombreux cours pour l'éducation du peuple et une université libre.

La vie littéraire de cette ville se range autour de l'activité du *Cercle Littéraire Kisfaludy*. Győr a deux quotidiens: le «*Győri Hírlap*» et le «*Dumántuli Hírlap*». Le facteur le plus important de la *vie musicale* est la *Société de Chant et de Musique de Győr*, fondée en 1846. Cette société maintient une école de musique bien fréquentée, qui est subventionnée par la ville.

La *bibliothèque municipale de 40.000 volumes* sert aussi la cause de l'instruction publique, sa salle de lecture de même. Elle remercie son existence aux soins infatigables de *Francois Sefcsik*, archiviste en chef de la ville depuis 28 ans. La *bibliothèque du séminaire contenant 25.000 volumes* est d'une très grande valeur.

La culture théâtrale de la ville date de temps immémorial. Le *théâtre presque séculaire de Győr est le théâtre le plus ancien de la Hongrie qui est bâti en pierre.*

Réunies dans des clubs toutes les branches du *sport* sont cultivées à Győr et avec une prédilection prononcée les *sports d'eau*, pour lesquels l'eau de trois fleuves tranquilles semble prédestiner cette ville. L'ancien sport des Hongrois, l'escrime est aussi très développée et le Cercle d'Escrime de Győr a raison de se vanter de plusieurs records de pays.

Le tournoi d'esprit, le jeu d'échecs a aussi beaucoup d'adhérents à Győr, le Cercle d'Échecs de cette ville est très agile, il y a à peine deux ans qu'il a arrangé un *tournoi international*.

Parmi les institutions de salubrité publique, on parle avec fierté de *l'abattoir d'un outillage excellent.*

Les *pompiers de la ville* disposant d'un outillage irréprochable, ont déjà éveillé l'attention publique lors des concours internationaux.

Outre des *écoles maternelles* et des *20 écoles primaires* il y a un *lycée supérieur*, une *école réelle supérieure*, *lycée pour filles*, *école commerciale pour filles et garçons*, *2 écoles primaires supérieures pour garçons*, *3 écoles primaires supérieures pour filles*, une *école normale pour filles* et une *pour garçons*, une *école professionnelle pour l'industrie de métal*

Pénzügyi palota. — Finanzpalais. — Palais des Finances. — Palace of the finances.

Tűzoltósági épület. — Gebäude der Feuerwehr. — Édifice du corps des pompiers. — Building of the fire-brigade.

Kilátás a városháza tornyáról észak felé. — Aussicht vom Turm des Stadthauses gegen Norden. — Vue de la tour de l'hôtel de ville vers le nord. — View from the town-hall tower to the north.

A város szociálpolitikája

Győr város vezetősége a háborús idők által teremtett szükség hatása alatt nagy gonddal és megértéssel építette ki szociálpolitikáját, úgyhogy szociálpolitikai berendezkedése ma mintaszerű és a külföldnek komoly érdeklődését is kivívta, amit bizonyít a sok külföldi látogatás. A város a háború alatt létesített *segélyirodáját* 1922-ben szervezte át *szociálpolitikai ügyosztályná* és az ugyanakkor készített szabályrendeletben a szegénysegélyezés mellé hatósági feladatoknak iktatta be az anya- és gyermekvédelmet is, mely mellett még a *hadigondozás* ellátását tette az ügyosztály feladatává. Jelentős újítást tartalmaz a szabályrendelet abban a tekintetben, hogy a társadalmi közjótékony-sági munkába rendszert kíván belevinni és a jótékony-sági egyesületeket a város felügyelete és irányítása alá vonja. Megteremtette a *központi jótékony-sági nyilvántartást*, amely minden segélyezettéről részletes adatokat tartalmaz és bármelyik egyesület részére kiadott segélyt, a segélyezett egyéni lapján nyilvántart. A *szegénysegélyezés* keretében élelemmel, ruhával és tüzelőanyaggal látja el a szegényeket, míg azok, akiknek hozzátartozójuk nincs, a *Bisinger-menhelyben* nyerhetnek elhelyezést.

Az anya- és csecsemővédelem célját szolgálja az *anya- és csecsemővédő rendelő intézet*, melynek védőnői és személyzete a városi alkalmazottak státusába tartoznak. A rendelőintézet naponta tart rendeléseket a csecsemők részére. A szegénysorsú családokat *szülészeti vándorládákkal*, *vándorkelengyékkel* és segélyképen kiadott *ruhaanyagokkal* segítik. 1924-ben létesített a város a legnépesebb városrészben egy 34–36 személyes *csecsemőotthont*, ahová 3 éven aluli gyermekeket vesznek fel napközi teljes ellátásra. Az otthon igen népszerű, a létszám mindaddig megtelt.

Két másik városrészben napközi *Gyermekotthont* tart fenn a város, amelyekben naponta mintegy 200 gyermek nyer teljes ellátást. Létesített a város *tejkonyhát* is, amelyben a mesterségesen táplált csecsemők részére készítik el orvosi felügyelet mellett szakszerűen a teljes táplálékot. A gyermekvédelmi intézmények sorát kiegészíti még az a *két gyermekjátsszótér*, melyeket 1925-ben létesített a város és szerelt fel teljesen modernül, továbbá a *Diákmenza*, amely a győri iskolákban

A győri pályaudvar. — Der Bahnhof von Győr. — La gare de Győr. — The railway station of Győr.

Die Theaterkultur der Stadt ist auch uralt und das fast *hundertjährige Győrer Theater ist das älteste ungarische Steintheater*. Vor dem Ausbruch des Krieges stand der Plan der Einrichtung eines neuen Theaters vor der Verwirklichung, doch infolge des inzwischen ausgebrochenen Weltkrieges musste auch die Verwirklichung dieses Planes einen Aufschub erleiden.

In verschiedene Klubs werden in Győr sämtliche Zweige des *Sportes* gepflegt, mit besonderer Vorliebe die *Wassersporte*. Der alte Sport der ungarischen Nation, das Fechten, ist recht gut entwickelt und der *Győrer Fecht-Klub* kann sich manch schöner Siege im Landeswettbewerb rühmen. Die Stadt besitzt auch einen äusserst agilen Schachkreis, welcher vor zwei Jahren ein *internationales Schachturnier* veranstaltete.

Die Sozialpolitik der Stadt

Die *Sozialpolitik* der Stadt Győr ist derart musterhaft, dass sie selbst das Interesse des Auslandes wachgerufen hat. Die Stadt hat ihr im Laufe des Krieges ins Leben gerufenes *Hilfsbüro* im Jahre 1922 in eine *sozialpolitische Sektion* umgewandelt, und hat in den zu gleicher Zeit verfassten Satzungen neben der *Armenhilfe* auch den *Mutter- und Kinderschutz*, als *behördliche Aufgabe* niedergelegt und die *Kriegsunterstützung* zur Aufgabe dieser Sektion gemacht. Mit diesen Satzungen hat die Stadt die Arbeit der *gesellschaftlichen Wohltätigkeit in einem System zusammengefasst* und diese Gesellschaften der Oberaufsicht und der Leitung der Stadt untergestellt. Sie hat eine

Wohltätigkeits-Zentral-Evidenzhaltung geschaffen zur Aufarbeitung der ausführlichen Personalien der Unterstützten. Im Rahmen der Armenhilfe versieht sie die Armen mit *Nahrungsmitteln, Kleidern und Heizmaterial*, diejenigen die keine Angehörigen haben, können auf dem *Bisinger-Asyl* Unterkunft finden.

Die Stadt hat ein *Mutter- und Kinderschutz-Ambulatorium*, welche ausser den *Ordinationen die Mütterlosen mit geburtshilflichen Wanderkisten, Wanderausstattungen* und *Kleider* versieht. Kinder unter 3 Jahren werden zur Tagesverpflegung in das für 34–36 Kinder eingerichtete *Säuglingsheim* aufgenommen. In zwei anderen Stadtteilen erhält die Stadt *Tagesheime* für 200 Kinder aufrecht und eine *Milchküche* für die künstlich ernährten

Győr távlati képe délfelé. — Ansicht von Győr gegen Süden. — Vue de Győr vers le Sud. — South view of Győr.

for Men, Wood and Metal Working Vocational School, Priests' Seminary and Ecclesiastical High School, several Internates, and numerous popular courses and University Extension.

Literary life centers around the activity of the Győr *Kisfaludy Literary Society*, among the members of which there are many authors and scientists of country fame. Its press activity goes back to the early part of the last century, and out of the two daily newspapers published at Győr, the *Győri Hírlap* (Journal of Győr) was established 70 years in 1857 under the name of Győri Közlöny (formerly *Hazánk*, before 1843 *Vaterland*), and the *Dunántúli Hírlap* (Journal of Transdanubia) is published since 34 years.

Plastic and industrial artists are active grouped in a society, serving the cause of art both with exhibitions and lectures.

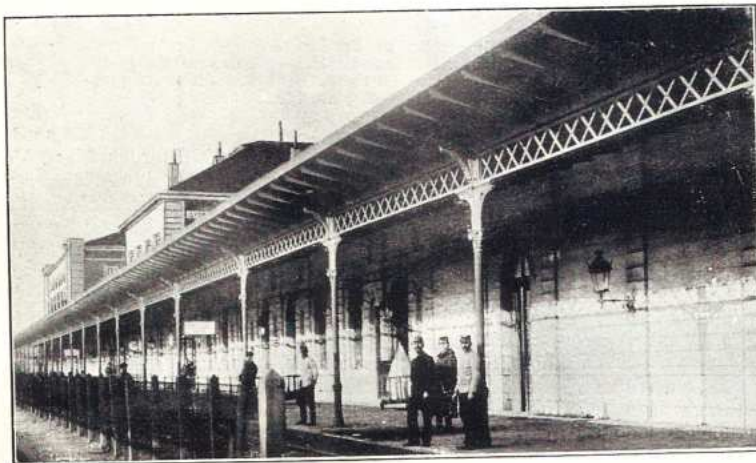
The most important factor in musical life is the Győr Singing and Musical Club founded in 1846, which manages a Music School with the assistance of the municipality with many pupils, arranges concerts with its own orchestra and chorus, and prepares recitals given by noted musicians of the country and from abroad.

The culture of the inhabitants is served also by the Municipal Library containing 40.000 volumes, and its reading room, which owes its existence to the untiring activity of Francis *Sefcsik*, Chief Municipal Archivist for 28 years. The priests Seminary has an exceedingly valuable library of about 25.000 volumes, where many rare books, incunabula and precious manuscripts are kept. Historic matter relative to the town is kept in the Museum of the Benedictine Gymnasium. The theatrical culture of the town is also very old, and the Győr Theatre is the oldest Hungarian theatre built in stone about hundred years ago. Before the outbreak of the war the plan of building a new theatre has been made, but due the war and to financial distress after the war, this plan, like many other similar plans, were postponed, and all the forces have been applied to the curing of the wounds of war.

Almost all the branches of sport are cultivated at Győr mainly by clubs, especially water sport, for which the town is just predestined by its three calm rivers. The ancient Hungarian favourite sport fencing is also enjoying great development, and the Győr Fencing Club can boast of many successes in the country.

Győr látképe nyugat felé. — Ansicht von Győr gegen Westen. — Vue de Győr vers l'Ouest. — View of Győr towards the west.

A pályaudvar egyik részlete. — Ein Teil des Bahnhofes. — Une partie de la gare. Part of the railway station.

A város keleti része. — Der östliche Teil der Stadt. — La partie d'Est de la ville. — The eastern part of the town.

La politique sociale de la ville

La municipalité de la ville de Győr, influencée par le besoin impérieux résultant des suites de la guerre s'est mise à la construction de sa politique sociale, pleine de sollicitude et de compréhension. C'est pourquoi ses aménagements sociaux sont à la hauteur du jour et qu'ils ont éveillé l'intérêt sérieux de l'étranger, dont les visites fréquentes en livrent témoignage. Le *Bureau de Secours* que la municipalité a établi au cours de la guerre a été transformé en 1922 en une *Section de Politique Sociale*, et en un *Règlement*, rédigé en même temps, il a été arrêté qu'au-

près le secours des pauvres dorénavant la *protection des mères et des enfants* sera aussi considérée comme devoir municipal, de même que l'*assistance des infortunés de la guerre*. Le règlement contient une innovation importante à cet égard. Il a l'intention d'implanter un système dans le travail de la bienfaisance sociale en réunissant les différentes institutions de bienfaisance sous la surveillance et sous la direction de la ville. Une *évidence centrale de bienfaisance* a été créée où de chacun des assistés des données détaillées sont relevées et chaque secours fourni par n'importe quelle société de bienfaisance est tenu en évidence et cela sur la page spéciale de l'assisté même. Entre les cadres du *secours des pauvres*, ceux-ci sont pourvus de denrées alimentaires, de vêtements et de combustibles, les pauvres qui n'ont pas de proches peuvent être placés dans l'*asyle Bisinger*.

La cause de la protection des mères et des bébés est servie par les *dispensaires (ambulatoires) pour mères et enfants*, dont les protectrices et le personnel font partie de l'état des fonctionnaires municipaux. La dispensaire ordonne pour bébés tous les jours. Les familles indigentes sont pourvues de *boîtes ambulantes obstétriques, de trousseaux ambulants et de vêtements*. La municipalité a créé en 1924 dans la partie la plus peuplée de la ville un *asyle de jour* pour y placer 34-36 bébés. Des bébés jusqu'à l'âge de trois ans y sont gardés et nourris durant la journée. Cet asyle est très populaire, l'état est toujours complet.

Dans deux autres quartiers de la ville la municipalité maintient des *écoles maternelles* où 200 enfants par jour sont soignés gratuitement. La municipalité a

tanuló szegénysorsú diákok olesó és jó élelmezését teszi lehetővé. A szegénységélyezés, hadigondozás és gyermekvédelem keretében a város milliárdokat fordít évente segélyezésekre, amelyekre a költségvetés keretében ad fedezetet.

A szociálpolitikai ügyosztályal szerves összefüggésben működik a *Hatósági Munkaközvetítő Hivatal*, amely Győr, Veszprém, Komárom és Esztergom vármegyékre kiterjedő területnek a központi intézménye.

Ipar és kereskedelem

A viláfgazalmi útvonalba eső város, amint már az előbbiekben is szó volt róla, évszázad óta foglalkozik közvetítő kereskedelemmel. Főleg *gabona- és állatkereskedelemmel* foglalkoztak a győriek s az Aldunáról szállították hajórakományaitak Bécsbe. Az ipari kultúra fejlődésével figyelmük egyre jobban a nyereségteremtés feldolgozására irányult s e törekvésükben a hivatalos város támogatásával segítőtársra találva alakult ki Győr mai fejlett nagyipara.

A nagyobb ipari vállalatok közül említésre méltók a következők:

«*A Magyar Waggon és Gépgyár rt.*» 1896-ban létesült. Vasuti járműveket, hidakat, darukat, vasszerkezeteket, személy- és teherautókat motoreketek stb. gyárt 3000 lóerővel. Trianon előtt 2500—3000 munkást foglalkoztatott, mai munkáslétszám: 1000.

A *Győri Szeszgyár és Szeszfinomító rt.* gyára Európa ilyenmő legnagyobb gyára, külön hamuzsírgyárral, 300 lóerővel 250 munkást foglalkoztat. Alapítási éve: 1884.

Az *Olajmővek rt.* Kohn Adolf és Tsa. olajgyár a kontinens legnagyobb olajgyára, mely most *Smyrnában* létesített fiókot. Olajon kívül hidrogént és oxigént is gyárt. Ugyancsak olajgyártással foglalkozik a *Meller Ignác-féle olajgyár*.

A *Koestlin L. és Tsai gyár* (1897.) süteményei, csokoládé-bonbonjai, főleg kekszei, valamint *Schmiedl H. János* csokoládé és cukorka gyár készítményei a külföldön is ismertek; kekszgyártással foglalkozik még a *Pannónia kekszgyár* is.

A textil iparban a *Győri Textilművek rt.*, a *Richards-féle finomposztógyár*, a *Grab-gyár*, mely viaszosvásznot és nyers pamutárut állít elő, a *Taussig-gyár*, mely len és kenderszövészel és konfekcionálással (ponyvák, esőköpenyek, ruhák) foglalkozik, s a *Keffel Ele* viaszosvásznot-árú-gyára. Győrött van az ország egyetlen *csipkegyára*. Itt említhető még meg a *selyemfonóda*, mely a selyemgubók feldolgozásával foglalkozik.

A *malnokok*, *téglagyárrakon* kívül nevezetesebb iparvállalatok még a *Faipari rt.* bútorgyára, *Benes-féle cipőkenőcsgyár* («*Le Coq*»), *ecsetgyárak*, *fémlobozgyár*, *cirokseprőgyár*, *nádfeldolgozógyár*, *Brenner-féle füstcsőgyár*, *Metánia vegyszeti gyár*, a *László-féle fémárúgyár*, *Fustenbach-féle kecszgyár*, a *Stein-féle képeretgyár* stb. Itt említhetjük még a nagy *sértéshizlalo telepeket* is, mint amilyenek a *Nirnsee*, *Halbritter-féle szállások*, s a *Dunántúli sertéshizlalo rt.* szállása. Az ipari

Kisfaludy Károly költő szobra az Erzsébet-téren. — Denkmal des Dichters Karl Kisfaludy am Elisabethplatz. — Monument du poète Charles Kisfaludy sur la place Elisabeth. — Monument of the poet Charles Kisfaludy on place Elizabeth.

Sauglinge. Für die Jugend sind zwei Spielplätze und eine *Studenten-Mensa* ins Leben gerufen worden. Die Stadt verwendet im allgemeinen für die Zwecke der Armenhilfe, der Kriegsunterstützungen und des Kinderschutzes jährlich mehrere Milliarden.

In organischem Zusammenhang mit der sozialpolitischen Sektion entwickelt sich die Tätigkeit des *Behördlichen Stellen Vermittlungs-Amtes*, dessen Tätigkeit das Gebiet mehrerer Komitee umfasst.

Gewerbe und Handel

Wie es bereits erwähnt worden ist, diese inmitten der Weltverkehrsstrasse fallende Stadt beschäftigt sich schon seit Beginn der Zeiten mit dem *Transito-Handel*. Die Einwohner Győrs warfen sich vor allem auf den *Getreide- und Viehhandel* und haben ihre Schiffsladungen von der Unteren Donau nach Wien befördert. Seit der Entwicklung der Gewerbe-Kultur hat sich ihre Aufmerksamkeit immer mehr auf die Verarbeitung der Rohmaterialien gerichtet und indem dieses ihr Bestreben in den offiziellen Kreisen der Stadt eine Unterstützung fand, konnte die Grundlage der heute so schön entwickelten Grossindustrie Győrs als geschaffen betrachtet werden.

Unter den grösseren Industrie-Unternehmungen der Stadt sind die folgenden zu nennen:

Die *Ungarische Waggon und Maschinenfabriken A.-G.* entstand im Jahre 1896. Sie stellt Eisenbahnfahrzeuge, Brücken, Kräne, Eisenkonstruktionen, Personen- und Last-Kraftwagen, Motorpflüge usw. her. Sie arbeitet mit 3000 Pferdekräften. Vor Trianon hat sie 2500—3000 Arbeiter beschäftigt, der heutige Arbeiterstand beträgt: 1000.

Győrer Spiritusfabrik und Spiritusraffinerie A.-G., ist die grösste Fabrik dieser Art in ganz Europa, mit einer besonderen Fabrik zur Herstellung der Pottasche. Sie beschäftigt 250 Arbeiter. 300 Pferdekräfte. Gründungsjahr 1884.

Ölwerke A.-G., Adolf Kohn und Comp. ist die grösste Ölfabrik des Kontinents. Sie gründete erst vor Kurzem eine Filiale in Smyrna. Sie beschäftigt sich auch mit der Erzeugung von Wasserstoff und Sauerstoff. Die *Ignaz Meller'sche Ölfabrik* stellt auch Öl her.

Die Backwerke, Chokoladen-Bonbons und besonders die Keks der Fabrik *L. Koestlin und Comp.* (1897) als auch die Erzeugnisse der *H. Johann Schmidl'schen* Chokoladen- und Bonbonfabrik sind in Auslande wohlbekannt; die *Pannonia Keks-Fabrik* erzeugt gleichfalls Keks.

In der Textilindustrie ist die *Győrer Textilwerke A.-G.*, die *Richards'sche Feintuch-Fabrik*, die *Grab'sche Fabrik*, welche Wachseleinwand und rohen Wollartikel herstellt, die *Taussig'sche Fabrik*, welche sich mit Leinen- und Hanfspinneri und Konfektion beschäftigt (Plachen, Regenmäntel, Kleider) und die *Eduard Keffel'sche* Wachseleinwand-Artikel Fabrik zu nennen. In Győr ist auch die einzige *Spitzenfabrik* des

Napközi otthon. — Tagesheim. — Asyle de jour. — Day-home.

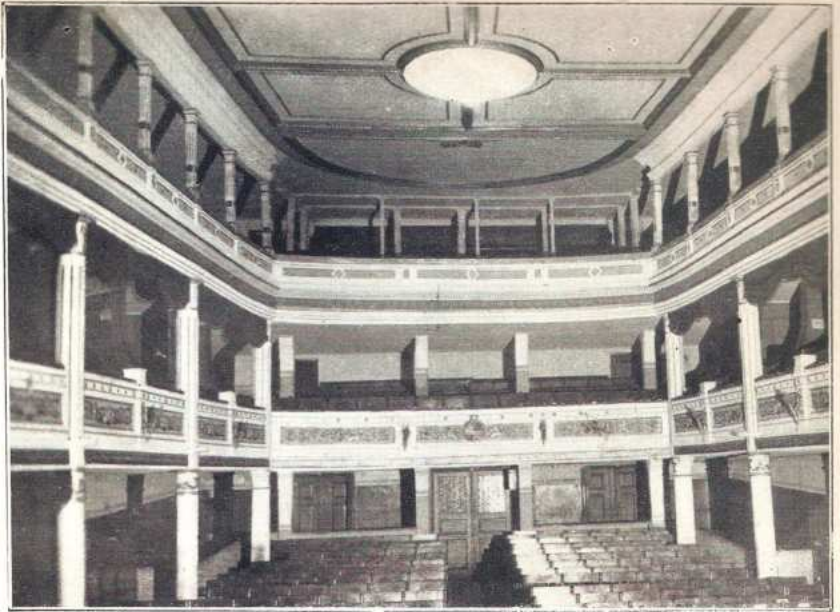
Any- és csecsemővédő intézet orvosi rendelője. — Das Ambulatorium der Anstalt für Säuglings- und Mutterschutz. — L'ambulatorio de l'institution pour la protection des mères et des enfants. — Ambulatory of the institution for the protection of mothers and babies.

The spiritual gymnastics of chess playing has also many adherents, and there is a very active Chess Club at Győr, which arranged an *international chess tournament* two years ago.

The immediate neighbourhood of the town is on the plains and excursionists longing for the mountains go to the *Csanak Mountains* not far from the town, or the romantic *Cuha Valley* in the Bakony.

Social policy of the municipality

The leaders of the municipality of Győr elaborated the social policy of the town under the pressure of difficulties due to the war with great care and circumspection, so that its social political organisation is a model and won the interest of foreign too, which is proved by the numerous visits from abroad. The municipality transformed its *relief office* established in the war into a *social political section*, and it embodied the protection of mothers and infants in a decree issued at that time as an important task of the municipality besides the relief of the poor, adding to it furthermore the support of the disabled in war. The decree contains an important improvement by endeavouring to introduce method into social relief work, and by putting the relief associations under the supervision and direction of the municipality. *The central registration of relief activity* has been created, giving all the necessary particulars about every person enjoying the benefits of the action, and registering on the individual registers of each person the relief given by the mediation of any association.

Városi színház. Az ország legrégebbi közsínházának nézőtere. — Stadttheater. Die Bühne des ältesten Steintheaters des Landes. — Le théâtre de la ville. Le plus ancien des theatres en pierre du pays. — The oldest of theatres built in stone in Hungary.

A Győri Csónakázó-Egylet klubháza a szigeten. — Klubhaus des Raaber Ruderklubes auf der Insel. — Maison du club de canotage de Győr sur l'île. — Clubhouse of the rowing club of Győr on the island.

It provides the poor with food, clothing and fuel within the frames of the relief of the poor, whilst persons having no relations at all, get accommodation in the Bisinger asylum.

The aims of the protection of mothers and infants are served also by the *Dispensary for Mothers and Babies* whose patronesses and staff are municipal employees. The dispensary gives receptions every day for infants. Poor families are aided by *maternity circulating boxes*, *circulating dowries* and with *clothing material* given for relief. The municipality established an *Infants Home* in 1924 in the most populated part of the town able to accommodate 34 to 36 persons, where children below three years of age are accepted for day board.

The municipality runs *Childrens Home* also in two other parts of the town, where about 200 children get day board every day. A *Milk Kitchen* has been established also by the municipality, where milk food is prepared for infants artificially fed under expert supervision of physicians. The group of child relief institutions are completed furthermore by two large play-grounds for children established in 1925 by the municipality and equipped with the most up-to-date methods, as well as by the *Schoolchildrens Kitchen* which facilitates the cheap and good feeding of poor schoolchildren attending the Győr schools. In the frames of poor relief, childrens protection and relief of the disabled in the war, the municipality spends millions of crowns every year for relief.

In close cooperation with the social political section is the activity of the *Municipal Labour Mediation Office*, which is the central institute of a district covering the counties of Győr, Veszprém, Esztergom and Komárom.

aussi créé une *cuisine de lait* ou l'on prépare sous surveillance médicale le lait nécessaire pour les nourissons qui doivent être nourris artificiellement.

Les institutions de protection pour les enfants sont complétées encore par *deux places à jouer* que la municipalité créa en 1925 et les outils irrécusablement.

Il faut mentionner ensuite la *Table des Etudiants* ou les étudiants pauvres de Győr reçoivent une bonne et saine nourriture à prix modéré.

Dans les cadres du secours des pauvres, l'assistance des infortunés de la guerre et la protection des mères et des enfants la municipalité a dépensé des milliards par an qui trouvent leur couverture dans le budget de la ville.

C'est avec la Section de Politique Social que l'activité du *Bureau Municipal de Travail* se développe; celui-ci est l'institution centrale d'un arrondissement qui s'étend sur les départements de Győr, de Veszprém, de Komárom et d'Esztergom.

Dans cet égard aussi, Győr est le centre de la Haute-Transdanubie et ses institutions sociales, peuvent être mentionnées parmi les premières dans le pays. La municipalité et la population de même servent l'oeuvre du développement social pleines d'enthousiasme étant celui-ci l'unique base de la paix sociale. Le résultat de cette oeuvre se montre aussi dans le bel équilibre de la vie sociale de Győr.

A Győri Tornaegylet csónakháza a püspökvár bástyáinak tövében. — Die Boothäuser des Raaber Turnvereines an der Bastei der Bischofsburg. — Huttes de canotage de l'association de gymnastique de Győr sous les bastions du chateau episcopal. — The Boathouses of the gymnastic society of Győr at the foot of the ramparts of the episcopal castle.

A városi tűzoltó-autók. — Die Feuerwehr-Automobile. — Les automobiles des pompiers. — The auto-cars of the fire-brigade.

sertézhizláló telepek évi 30.000 sertés kihizálására alkalmasak. A gazdasági élet hitelszükségletét a pénzüzetek elégítik ki. A *Győri Első Takarékpénztár* a legrégebb és legnagyobb pénzüzet, továbbá a *Győrvárosi és Megyei Takarékpénztár* s a *Győri Általános Takarékpénztár*. A *Magyar Jegyintézet*en kívül a *Magyar Általános Hitelbanknak*, *Pesti Magyar Kereskedelmi Banknak*, a *Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Banknak* vannak Győrött fiókjai.

Ez nagyjából Győr, a magyar kultúra, a magyar közgazdasági élet nyugaton legjelentősebb végvára. Iparának fejlettsége, kereskedelmi életének élénksége, kulturájának magas foka, mind a szebb és nagy jövő biztosítéka. A város gazdagsága, szorgalmas törekvése a magyar előrehaladás legbiztosabb záloga. Az alkotás verejtékével, munkájának nemzetközi hitelével, de hangos jelszavak nélkül szolgálja a magyar feltámadás ügyét.

A régi városháza. — Das alte Rathaus. — L'ancien hôtel de ville. — The old townhall.

Részlet az épülő városi bérháztelepről. — Teilansicht der in Bau stehenden städtischen Miethäuser. — Vue partielle des maisons de louage de la ville en construction. — Partial view of the towns rent-houses being built.

Landes zu finden. Hier ist auch die *Seidenspinnerei* zu nennen, die sich mit der Aufarbeitung der Seidenkokons beschäftigt.

Ausser den *Mühlen- und Ziegelfabriken* sind noch bekanntere Industrie-Unternehmungen: die *Möbelfabrik der Holzindustrie A.-G.*, die *Benes'sche Schuhputzmittel-Fabrik* («Le Coq»), *Essig-Fabriken*, *Metallschachtel-Fabrik*, *Hirsensenen-Fabrik*, *Rauch-Röhren-Fabriken*, die *Metania*, chemische Fabrik, die *László'sche Metallwarenfabrik*, die *Fusten-Bach'sche Firnis-Fabrik*, die *Stein'sche Bilderrahmenfabrik*, usw. Hier müssen wir auch die grossen Schweinemast-Anlagen, wie die *Nirnsee'sche* und *Halbritter'sche* Quartiere und das Quartier der *Transdanubischen Schweine-Mast A.-G.* nennen. Diese industriellen Schweinemast-Anlagen sind jährlich zur Mastung von 30.000 Schweinen geeignet. Die Kreditbedürfnisse des wirtschaftlichen Lebens werden durch mehrere Geldinstitute befriedigt. Die *Győrer Erste Sparkassa* ist das älteste und grösste Finanzinstitut der Stadt, ferner die *Győrstädter Allgemeine*

Stilusos régi folyosó- és udvarrészlet. — Alter Bogengang und Teil eines Hofes. — Ancien couloir artistique et partie d'une cour. — Artistic old corridor and part of a court.